

“Đại tiểu các hiểu kỳ tài
 Vô đặc tương tranh nhĩ ngã.”
 Trâu với ngựa cùng muôn ba ngã
 Mới ra ngoài từ tạ phân nhau.

Chú thích

(1) Phen lê: phân bì

(2) Lưu Bang năm năm cưỡi ngựa đánh dẹp, giành được thắng lợi, lên làm vua tức là Hán cao Tổ
 (3) Quan Vũ đời Tam Quốc, bỏ Tào Tháo về với Lưu Bị, vượt qua năm cửa ải, chém sáu tướng.
 (4) Thanh Long, Xích Thố: tên thanh đao và con ngựa của Quan vũ
 (5) Phi đê: chạy nhanh như gió
 (6) Nông bộ lạc nghiệp: dân cấy cây yên vui lạc nghiệp.

NĂM NGỌ NÓI CHUYỆN NGỰA

Phan Trung Việt

Theo truyền thống, người Việt ăn Tết theo Âm lịch. Có nghĩa là hàng năm người Việt có dịp tiếp đón một con vật biểu trưng cho năm mới. Năm 2002 sẽ là năm con ngựa.

Con ngựa được chọn là một trong mười hai con giáp trong niên lịch Âm lịch. Ngoài ngựa ra, mười một con còn lại là chuột (Tý), trâu (Sửu), cọp (Dần), mèo (Mão), rồng (Thìn), rắn (Ty), dê (Mùi), khỉ (Thân), gà (Dậu), chó (Tuất), heo (Hợi).

Ngựa (hay ngọ) còn là mã theo tiếng Hán Việt là một loài vật thân thiết gắn bó với con người từ vua quan cho đến thứ dân từ ngàn xưa đến nay. Ở Úc, ngựa đã trở thành một con vật quý trọng nâng niu và có giá trị rất lớn, nhất là trong các giải đua ngựa. Thí dụ như giải đua ngựa Melbourne Cup năm nay lên đến hơn 4 triệu đôla cho con ngựa về nhất. Mỗi khi con ngựa đã thắng những giải lớn, nó trở thành đắt giá có khi lên đến cả chục triệu đôla.

1. Nguồn gốc của loài ngựa

Ngựa xuất hiện từ năm tháng nào, đến nay các nhà khoa học khó xác định chính xác. Nhưng dựa vào các vết tích tìm thấy, các nhà cổ sinh học cho rằng tổ tiên loài ngựa xuất hiện cùng lúc với động vật có vú. Có nghĩa là cách đây 45 triệu năm về trước. Loài ngựa đầu tiên là Hyracotherium xuất hiện đầu tiên ở châu Âu và nhỏ bé như con cáo, cao không quá 30 cm và nặng khoảng 4kg.

Giống ngựa chính thống xuất hiện cách đây hơn một triệu năm cùng lúc với vượn người. Loài ngựa này có chân cao đến 1m65 và nặng cả tấn. Giống ngựa này sống trong các rừng thưa khắp năm châu.

Giống ngựa Việt Nam là giống ngựa từ phương Bắc xuống, có lẽ là từ Mông Cổ. Thân hình nhỏ con, chân nhỏ phần lớn dùng để cho quân lính vua quan cưỡi và kéo xe. Mới đây, Việt Nam mua một số ngựa giống Cabardin (từ Nga) và Mông Cổ để lai giống thành ngựa Việt Nam.

2. Một số đặc tính của ngựa

Những loài ngựa hiện nay ở trên thế giới có tuổi thọ khoảng 60 năm. So với con voi sống đến 100 năm. Ngựa chỉ đẻ một năm một con và thời gian mang thai đến 11 tháng.

Ngựa là một con vật sống có tình cảm đối với đồng loại cũng như những con vật khác như chó, mèo cừu... khi ngựa đã được chủ nuôi và huấn luyện thuần thục, ngựa biết vâng lời và trung thành với chủ. Tình cảm của ngựa đối với đồng loại được người Việt thể hiện qua câu tục ngữ “Một con ngựa đau cả tàu không ăn cỏ”.

Muốn biết tình cảm của con ngựa, người ta thường xem hoạt động của cái đuôi, hai cái tai, các chân và tiếng hí của ngựa. Thí dụ như khi ngựa đang đói, chúng thường dùng chân bới đất liên tục. Khi chúng tức giận thì dùng hai chân sau đá lia lia và hai tai thường cúp xuống và hướng về phía sau.